

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA “VALAHIA” DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD – ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI
UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL ISTORIE

**PALEOLITICUL SUPERIOR DE PE CURSUL
INTRAMONTAN AL BISTRIȚEI
– REZUMAT –**

**CONDUCĂTOR DE DOCTORAT,
Prof. univ. dr. Marin CÂRCIUMARU**

**DOCTORAND,
Marian LEU**

**TÂRGOVIȘTE
2023**

CUPRINS

INTRODUCERE	4
CAPITOLUL I	7
Considerații fizico-geografice, paleomediul și cronostratigrafia	7
CAPITOLUL II	26
Istoricul cercetărilor paleolitice	26
CAPITOLUL III	Error! Bookmark not defined.
Așezările paleolitice	Error! Bookmark not defined.
III.1. Introducere	Error! Bookmark not defined.
III.2. Așezările din Bazinul Ceahlău	Error! Bookmark not defined.
III.2.1. Bistricioara Lutărie	Error! Bookmark not defined.
III.2.2. Dârțu	Error! Bookmark not defined.
III.2.3. Bofu	Error! Bookmark not defined.
III.2.4. Podiș	Error! Bookmark not defined.
III.2.5. Cetățica	Error! Bookmark not defined.
III.2.5.1. Cercetările recente de la Cetățica	Error! Bookmark not defined.
III.2.6. Scaune.....	Error! Bookmark not defined.
III.3. Așezările din sectorul Bicaș-Izvorul Alb	Error! Bookmark not defined.
III.3.1. – Bicaș-Ciungi	Error! Bookmark not defined.
III.3.2. Curmătura Bardosului.....	Error! Bookmark not defined.
III.3.3. Izvorul Alb.....	Error! Bookmark not defined.
III.3.3.1 Cercetările recente de la Izvorul Alb.....	Error! Bookmark not defined.
III.3.3.1.1. Considerații asupra surselor de materii prime.	Error! Bookmark not defined.
III.3.3.1.2. Materialul litic din punctul Piciorul Gol.....	Error! Bookmark not defined.
III.3.3.1.3. Materialul litic din punctul Baicu	Error! Bookmark not defined.
III.3.3.1.4. Sondajele recente de la Baicu	Error! Bookmark not defined.
CAPITOLUL IV	Error! Bookmark not defined.
Scurte considerații asupra surselor de materii litice din sectorul montan al Bazinului Bistriței	Error! Bookmark not defined.
CONCLUZII	Error! Bookmark not defined.
BIBLIOGRAFIE	Error! Bookmark not defined.

REZUMAT

Cuvinte-cheie: Valea Bistriței, Paleolitic superior, *Homo sapiens*, Aurignacian, Gravetian, Epigravetian, Bazinul Ceahlău, Bazinul Răpciuni, Bicaz

Alegerea unui subiect, precum cel legat de *Paleoliticul superior de pe cursul intramontan al Bistriței*, ca teză de doctorat a fost cu certitudine determinat de faptul că încă din primul an am participat ca student la cercetările arheologice de pe valea Bistriței. Ca membru al colectivului de cercetări arheologice, coordonat de Profesorul Marin Cârciumar, am fost prezent în toate campaniile de săpături arheologice în așezările paleolitice de pe valea Bistriței din ultimii 10 ani. Descoperirile excepționale făcute în această perioadă au necesitat o valorificare științifică la standarde foarte înalte, multă documentare care a însemnat pentru mine o oportunitate de acumulare a unui bagaj de cunoștințe extrem de important. Toate acestea au constituit premisele abordării unei tematici legate de Paleoliticul de pe valea Bistriței în viitoarea mea teză de doctorat, din momentul în care am fost acceptat pentru stagiul doctoral.

Lucrarea a fost structurată pe 4 capitole.

Capitolul I, intitulat "*Considerații fizico-geografice, paleomediul și cronostratigrafia*", pe lângă prezentarea cadrului fizico-geografic actual, cu toată diversitatea structurii geologice și complicațiile de natură geomorfologică a traseului montan al văii Bistrița, include și o analiză amplă a condițiilor paleomediului în Pleistocen și precizarea cronostratigrafiei depozitelor în care au fost descoperite locuri paleolitice. Aceste aspecte au putut fi abordate în măsura în care am beneficiat de studii interdisciplinare pentru o serie din siturile din Bazinul Răpciuni (Ceahlău), în special cele de la Dârțu și Bistricioara-Lutărie. De asemenea, de un real folos au fost nenumăratele datări C-14 pentru majoritatea așezărilor cunoscute, acestea fiind prezentate sub forma unor tabele pentru fiecare sit. Ele au fost corelate cu rezultatele palinologice, studiile granulometrice și chimice ale sedimentului din câteva așezări. Rezultatelor cronoclimatice, obținute prin studii directe în depozitele respective, au fost integrate în diagrama climatică obținută prin studiile izotopice la scară globală. În acest fel, s-a reușit obținerea unor confirmări extrem de interesante, precum și o întregire a imaginii privind variațiile climatului în Pleistocenul superior pe valea Bistriței în sectorul său montan.

Capitolul II cuprinde o necesară trecere în revistă a *Istoricului cercetărilor paleolitice* din această parte a văii Bistriței, relevându-se etapa de început, declanșată odată cu construirea sistemului hidroenergetic și rolul decisiv al acestor lucrări în demararea cercetărilor complexe a zonei, inclusiv din punct de vedere istoric și arheologic.

Capitolul III este intitulat simplu "*Așezările paleolitice*" și cuprinde rezultatele obținute prin studiul tehnologic al materialului litic din fiecare sit care a beneficiat de săpături arheologice sistematice. În mod necesar este invocată stratigrafia geologică a stratelor în strânsă legătură cu descrierea nivelurilor de cultură și noua viziune a succesiunii culturale impusă de realitatea obiectivă a vârstei reale a acestora, obținută prin datările C-14. În aceste condiții, s-a renunțat la mult invocatul Aurignacian precizat de primele cercetări, iar stratele respective au fost atribuite Gravetianului. De altfel, nu s-ar putea spune că din punct de vedere tehnologic materialul litic impunea o astfel de încadrare, neexistând nicio "fosilă directoare" care să justifice atribuirea nivelurilor respective unui Aurignacian. Datările C-14, destul de numeroase pentru a fi luate în serios, au impus practic revizuirea crono-culturală inițială.

În abordarea succesiunii culturale din Bazinul Răpciuni am mers și mai departe, constatând că și asupra aspectelor și denumirii nivelurilor Gravetiene sunt necesare noi abordări. Am luat în considerare vârsta C-14 a fiecărui nivel de cultură gravetian și poziția sa stratigrafică în depozitul fiecărei așezări și le-am comparat cu succesiunea culturală a nivelurilor gravetiene de la Poiana Cireșului-Piatra Neamț. Astfel am constatat multe și frapante similitudini. Am avut în vedere faptul că așezarea de la Poiana Cireșului beneficiază de un număr impresionant, pentru Paleoliticul din România, de datări C-14, extrem de coerente pentru nivelurile gravetiene identificate și numerotate Gravetian I, II și III. În urma acestor studii comparative, am ajuns la concluzia că Bazinul Răpciuni a fost locuit doar de comunitățile aparținând Gravetianului I și II.

Grație cercetărilor recente pe care le-am desfășurat ca membru al colectivului de Paleolitic de la Muzeul Evoluției Omului și Tehnologie în Paleolitic, au fost reconsiderate așezările de la Izvorul Alb, atât din punct de vedere stratigrafic, cât și în ceea ce privește interpretarea tehnologică a materialului litic, ca urmare a unei abordări moderne și mult profesionalism.

Cumulând toate aspectele investigațiilor efectuate la Izvorul Alb, conjunctural sau organizat, începute în 1979 și continuate până în 1982 de F. Mogoșanu și M. Matei (1981; 1983), apoi cercetările noastre din anii 2019-2022 (E.-C. Nițu, 2018), putem spune că siturile de la Izvorul Alb merită investigate în continuare, potențialul zonei fiind indiscutabil demn de luat în seamă.

Același lucru s-ar putea spune și despre investigațiile recente pe care le-am făcut la Cetățica, care au dus la recuperarea unui sit, total necunoscut, fiind mai tot timpul acoperit de apele lacului de acumulare (E.-C. Nițu et al., 2023).

În sfârșit, capitolul IV - *Scurte considerații asupra surselor de materii litice din sectorul montan al Bazinului Bistriței*, l-am considerat util, în măsura în care problema surselor de materie primă litică era vitală pentru comunitățile gravetiene de pe valea Bistriței. Am avut în vedere și nenumăratele discuții și controverse din ultima vreme asupra regiunilor de proveniență a multora din rocile utilizate de comunitățile respective. În acest context, am încercat să aducem argumente, oferite de cercetările de teren în sectorul montan al Bistriței, asupra existenței unor roci, precum silexul, uneori considerat adus de la distanțe foarte mari.

Arcul carpatic a reprezentat pentru comunitățile paleolitice din Europa de est și cele din Europa Centrală cu siguranță un obstacol greu de depășit, cel puțin pentru anumite etape ale glaciațiunii pleistocenului superior, cum ar fi Last Glacial Maximum (LGM). În acest context, importanța văii Bistriței rezidă din faptul că ea este puternic încastrată în peisajul montan, cu un traseu prelungit în zona subcarpatică și o deschidere generoasă spre est în regiunea de podiș și mai departe spre marea câmpie rusă. Pe de altă parte, urmând cursul văii Bistriței spre izvoare, mai ales de-a lungul afluentului său Bistricioara, există suficiente pasuri de munte care puteau oferi comunităților paleolitice trasee relativ facile spre Podișul Transilvaniei, iar de aici pe culoarele râurilor Someș și Mureș spre Europa Centrală.

Valea Bistriței, prin numărul așezărilor paleolitice cercetate, precum și prin bogăția și varietatea materialelor arheologice reprezintă un reper al paleoliticului din România. Din păcate, calitatea cercetării arheologice a așezărilor paleolitice în ansamblul este destul de inegală. Cercetările arheologice din anii '50 ai secolului trecut din Bazinul Răpciuni, cel puțin prin amploarea lor, s-au concentrat mai mult asupra așezărilor Bistricioara-Lutărie și Ceahlău-Dârțu, cu toate că prezentau cele mai mari riscuri în privința conservării depozitelor respective. Avem în vedere afectarea așezării de la Bistricioara Lutărie de tranșeele soldaților din primul război mondial și apoi exploatarea aproape continuă a lutului de către localnici, precum și faptul că peste așezarea de la Dârțu s-a suprapus cimitirul comunei Ceahlău înainte de apariția sistemului hidroenergetic din regiune. O justificare pentru această opțiune o reprezintă bogăția și chiar calitatea materialului litic descoperit în aceste două așezări, dar această situație s-ar putea să se

explice tocmai prin suprafața săpată, semnificativ mai mare decât în celelalte situri. Pe de altă parte, la timpul respectiv, entuziasmul era mare pentru că acestea erau printre primele descoperiri paleolitice de pe valea Bistriței. În mod surprinzător însă și cercetările ulterioare pentru eșantionajul necesar studiilor interdisciplinare (palinologie, granulometrie, analize chimice) (Păunescu et. al., 1977), ca și recuperarea materialelor necesare datărilor C-14 (Honea, 1981; 1984; Păunescu, 1984), s-au adaptat la această situație preexistentă și s-au concentrat tot asupra acestor două așezări. Poate că, în măsura în care se va face reevaluarea paleoliticului din Bazinul Răpciuni, să se încerce mai degrabă descoperirea altor situri în preajma celor deja cunoscute, sau în alte zone din regiune. Acest demers nu ar fi lipsit de sens, dacă avem în vedere potențialul Bazinului Răpciuni, deja demonstrat tocmai de nenumăratele așezări existente. Această tentativă ar urma să se facă printr-o nouă abordare, modernă din toate punctele de vedere.

Rezultatele de până acum, relevă și limitele cronostratigrafice reale ale Bazinului Răpciuni în ceea ce privește vârsta depozitelor și, implicit, a stratelor paleolitice identificate. Datările C-14 existente, cu o marjă de eroare rezonabilă, relevă vârste mai tinere de 25.000 B.P. Având însă în vedere trăsăturile materialului litic din așezarea de la Cetățica, unde există posibilitatea unui Early Upper Palaeolithic, considerăm că cercetările viitoare trebuie să se concentreze în această zonă. Sondajul pe care l-am efectuat în 2020 nu exclude existența unor strate mai vechi. Cercetările viitoare din Bazinul Răpciuni ar trebui să se concentreze asupra teraselor mai înalte, cu depozite mai vechi, care ar fi putut fi locuite de comunități paleolitice mai timpurii decât cele descoperite în terasa de 40-50 m altitudine relativă. De asemenea, reevaluarea rezultatelor de la Scaune și Curmătura Bardosului este un prilej de intensificare a cercetărilor din zona montană în vederea identificării unor vânători preistorici la altitudini mai mari de 1.000 m, care să fie mai definiți din punct de vedere crono-cultural.

În lucrarea noastră am încercat să adoptăm o altă viziune privind definirea și succesiunea cronoculturală a siturilor paleolitice din sectorul montan al văii Bistrița. Am preferat ipoteza care renunță la existența unui Aurignacian în această regiune, pentru că argumentele oferite de cronologia absolută exclude în mod categoric o astfel de supoziție (L. Steguweit et al., 2009). De altfel, nici elementele tehnolo-tipologice ale materialului litic, poate cu excepția, într-o oarecare măsură, a inventarului litic de la Cetățica I, nu pledau pentru un Aurignacian pe valea Bistriței, pentru că practic lipseau "fosilele directoare" în acest sens.

Ținând cont de realitatea impusă de datările C-14, am încercat o adaptare a succesiuni culturale a comunităților gravetiene conform modelului adoptat la Poiana Cireșului-Piatra Neamț, un sit pluristratificat, cu o secvență completă pentru Gravetianul din România și cu o cronologie C-14 extrem de coerentă, bazată pe un număr destul de mare de datări. Așa de exemplu, în timp ce la Poiana Cireșului s-au identificat cel puțin trei secvențe culturale Gravetiene (Gravetian I, Gravetian II și Gravetian III), în sectorul montan al Văii Bistrița cronologia absolută, dar și trăsăturile sedimentologice și succesiunea stratelor, nu permit decât existența a două secvențe Gravetiene (Gravetian I și Gravetian II). Este foarte interesant cum acest model funcționează foarte bine dacă luăm în considerare chiar și numai datările C-14 existente.

Demersul cercetărilor noastre considerăm că a oferit suficiente argumente cu privire la potențialul încă însemnat al zonei montane a Bistriței pentru cercetarea paleoliticului. În acest sens, ar trebui să se plece de la câteva constatări. Există unele din vechile așezări care par a fi epuizate, cum ar fi cea de la Dârțu. Aceasta, pe lângă faptul că a fost afectată profund de suprapunerea peste ea a vechiului cimitir al satului Ceahlău, dezvoltarea așezării paleolitice spre fruntea terasei a făcut ca acțiunea apelor lacului să accentueze procesele de degradare a depozitului. Așezarea de la Bofu Mic ar merita investigații în continuare, dacă ținem seama de inventarul litic, dar depozitul este nevoie să fie reanalizat cu atenție, pentru că stratele inferioare nu se înscriu în schema generală a așezărilor de la Bistricioara I-II și Dârțu. Fie că este vorba de secvențe inexistente în cele două, fie s-au produs ceva remanieri și relocări sedimentologice sub influența unor procese periglaciare intense. Așezarea rămâne extrem de importantă însă pentru locuirile Epigravetiene din Bazinul Ceahlău. Așezarea de la Podiș a rămas în general mai puțin investigată, poate și pentru că depozitul a fost afectat profund de penele de gheață. Oricum, ar trebui să rămână în atenția cercetărilor în anii următori. Așa cum au relevat cercetările noastre din ultimii ani, așezările de la Cetățica au oferit surprize neașteptate, prin identificarea pe terasa de circa 20 m a uneia din cele mai locuite zone în Epigravetian pe valea Bistriței. Ea ne dă speranțe pentru cercetările viitoare.

În concluzie, sectorul montan al văii Bistriței este departe de a fi o regiune epuizată în ceea ce privesc eventualele investigații arheologice în anii următori. Suntem convinși că abordând această parte a Bistriței cu multă determinare, cu mijloace materiale suficiente și o metodologie adecvată cercetării arheologice actuale, rezultatele nu se vor lăsa prea mult așteptate.

MINISTERUL EDUCAȚIEI
UNIVERSITATEA "VALAHIA" DIN TÂRGOVIȘTE
IOSUD ȘCOALA DOCTORALĂ DE ȘTIINȚE ECONOMICE ȘI
UMANISTE
DOMENIUL FUNDAMENTAL ȘTIINȚE UMANISTE
DOMENIUL ISTORIE

**THE UPPER PALEOLITHIC ON THE
INTERMOUNTAIN COURSE OF BISTRIȚA
– ABSTRACT –**

**PhD COORDINATOR,
Prof. univ. dr. Marin CÂRCIUMARU**

**PhD STUDENT,
Marian LEU**

**TÂRGOVIȘTE
2023**

CONTENTS

INTRODUCTION	4
CHAPTER 1	7
Physiographic considerations, paleoenvironment and settlement chronostratigraphy	7
CHAPTER II	26
History of Paleolithic research	26
CHAPTER III	36
Palaeolithic settlements	36
III.1. Introduction.....	36
III.2. The settlements from Ceahlău Basin.....	39
III.2.1. Bistriciora Lutărie	39
III.2.2. Dârțu.....	52
III.2.3. Bofu.....	57
III.2.4. Podiș.....	62
III.2.5. Cetățica.....	67
III.2.5.1. Recent research from Cetățica.....	72
III.2.6. Scaune.....	85
III.3. The settlements of Biczaz-Izvorul Alb.....	92
III.3.1. Biczaz-Ciungi.....	92
III.3.2 Curmatura Bardosului.....	95
III.3.3. Izvorul Alb.....	98
III.3.3.1 Recent research at Izvorul Al.....	103
III.3.3.1.1. Considerations on raw materials sources.....	104
III.3.3.1.2. Lithic material from Piciorul Gol.....	106
III.3.3.1.3. Lithic material from Baicu.....	108
III.3.3.1.4. Recent archaeological surveys from Baicu.....	112
CHAPTER 4	120

Brief considerations on the sources of lithic materials in the Bistrița Basin mountainous region.....	120
CONCLUSIONS.....	127
BIBLIOGRAPHY.....	130

ABSTRACT

Key words: Bistrița Valley, Upper Palaeolithic, Homo sapiens, Aurignacian, Gravettian, Epigravettian, Ceahlău Basin, Răpciuni Basin, Bicaz

Choosing *The Upper Palaeolithic on the intermountain course of Bistrița* as the subject of my doctoral thesis was definitely determined by the fact that I have been participating in the archaeological research in the Bistrița Valley since my first year of study. As a member of the archaeological research team coordinated by Professor Marin Cârciumar, I have been present for the last 10 years in all archaeological excavation in the Paleolithic settlements from the Bistrița Valley. Extraordinary discoveries made during this period which required scientific exploitation at very high standards and a lot of documentation provided me the opportunity to broaden my knowledge. In the moment of my doctoral internship admission, I understood that all these data related to the Palaeolithic from the Bistrița Valley would have to establish the premises of my future doctoral thesis

The work is structured in 4 chapters.

The 1st Chapter, entitled *Physiographic considerations, paleoenvironment and settlement chronostratigraphy*, in addition to the current physiographic background presentation, with all the diversity of geological structure and geomorphological complications of the mountain route of the Bistrița Valley, also includes an extensive analysis of the paleoenvironmental conditions in Pleistocene and the determination of the deposits chronostratigraphy where Paleolithic occupations have been discovered. These aspects could be analyzed to the extent that we benefited from interdisciplinary studies for a number of sites in the Răpciuni Basin (Ceahlău), especially

those from Dârțu and Bistricioara-Lutărie. Of great use were also the countless C-14 dating for most of known occupations, these being presented as charts for each site. They were correlated with palynological results, granulometric and chemical analysis of the sediment from several occupations. Chronoclimatic results, obtained through direct studies of the deposits, were integrated into the climate diagram obtained through isotopic studies on a global scale, therefore it was possible to obtain some extremely interesting confirmations. It was also completed the image regarding climate variations during the Upper Pleistocene in the mountainous region of Bistrița Valley.

Chapter 2 required a review of the *History of Paleolithic research* in this part of the Bistrița Valley, revealing the early stage, emerged once with the construction of the hydro system and the decisive role that this project had in launching an elaborate research of the area, which also included an historical and archaeological one.

The 3rd chapter is simply entitled *Paleolithic settlements* and includes the results obtained through the techno-typological analysis of the lithic material from each excavated site. By definition, the geological stratigraphy of the layers is mentioned in close connection with the description of the culture layers and the new vision of the cultural succession imposed by the objective reality of their real age, obtained by C-14 dating. Under these conditions, the much-mentioned Aurignacian specified by previous researches was abandoned, the respective layers being attributed to the Gravettian. Moreover, it could not be said that from a techno-typological point of view the lithic material required such a classification, as there was no "guide fossil" to justify the assignment of those particular layers to Aurignacian. The C-14 dating, numerous enough to be taken seriously, practically forced the original chrono-cultural revision.

Approaching the cultural succession in the Răpciuni Basin, we went even further, discovering that new perspectives are required on features and definition of the Gravettian layers. We have taken into consideration the C-14 age of each Gravettian culture layer and its stratigraphic position in the deposit of each settlement and compared them with the cultural succession of Gravettian layers from Poiana Cireșului-Piatra Neamț. Thus we found many and striking similarities. We took into account the fact that the settlement from Poiana Cireșului benefits from an impressive number of C-14 dating for the Paleolithic in Romania, extremely coherent for the Gravettian layers identified and numbered Gravettian I, II and III. Following these comparative studies, we came to the

conclusion that the Rapciuni Basin was inhabited only by communities belonging to the Gravettian I and II.

Thanks to the recent research that I carried out as a member of the Palaeolithic team of the Museum of Human Evolution and Technology in the Paleolithic, the settlements from Izvorul Alb were re-evaluated, both from a stratigraphic point of view and in terms of techno-interpretation typology of the lithic material, as a result of modern methods and a lot of professionalism.

Summing up all circumstantial and organized details of the investigations carried out at Izvorul Alb from 1979 until 1982 by F. Mogoşanu and M. Matei (1981; 1983), followed by our 2019-2022 research (E.-C. Niţu, 2018), we can say that thanks to its huge potential, Izvorul Alb sites deserve further investigation.

We can also add our recent investigations from Cetăţica, which led to the recovery of a totally unknown site, covered by the waters of the reservoir (E.-C. Niţu et al., 2023).

The 4th chapter, and also the final one, - *Brief considerations on the sources of lithic materials in the Bistriţa Basin mountainous region*, I consider to be useful, to the extent that the issue of lithic raw material sources was vital for the Gravettian communities in the Bistriţa Valley. I have also taken into consideration countless discussions and recent controversies over the regions of provenance of many of the rocks used by those communities. In this context, we tried to bring arguments provided by the information from the field (the mountainous area of Bistriţa) concerning the existence of some rocks, such as flint, sometimes considered to be brought from very long distances.

The Carpathians represented for the Palaeolithic communities from Eastern and Central Europe a difficult obstacle to overcome, at least for certain stages of the Late Pleistocene glaciation, such as the Last Glacial Maximum (LGM). In this setting, the importance of the Bistriţa Valley lies in the fact that it is strongly embedded in the mountain landscape, with an extended route in the subcarpathian region and a generous opening to the east, in the plateau region and further to the Great Russian Plain. On the other hand, the existence of plenty mountain passes on the course of the Bistriţa Valley towards its sources, especially along its tributary Bistricioara, could offer to Palaeolithic communities relatively easy routes to the Transylvanian Plateau, and from there along the Someş and Mureş rivers to Europe Central.

By the number of the researched Paleolithic settlements, as well as by the richness and variety of archaeological materials, the Bistriței Valley represents a landmark of the Palaeolithic in Romania. Unfortunately, the overall quality of archaeological research on Palaeolithic settlements is quite uneven. The archaeological research from the 1950s that took place in the Răpciuni Basin, was concentrated more on the Bistricioara-Lutărie and Ceahlău-Dârțu occupations, although it presented the greatest risks regarding the conservation of the deposits. We also take into account the damage from the Bistricioara - Lutărie settlement caused during the First World War by the soldiers' trenches and a constant clay exploitation made by the locals, as well as the fact that the cemetery of the Ceahlău commune overlapped the settlement from Dârțu before the construction of the hydro system in the region. The reason is the quantity and even the quality of the lithic material discovered in these two settlements, but this situation can be explained precisely by the excavated surface, significantly larger than of other sites. On the other hand, there was much excitement as these were among the first Palaeolithic discoveries from the Bistrița Valley. Surprisingly, however, the following researches for the sampling required for interdisciplinary studies (palynology, granulometry, chemical analysis) (Păunescu et. al., 1977), as well as the recovery of materials necessary for C-14 dating (Honea, 1981; 1984; Păunescu, 1984), were adapted to this pre-existing situation and also concentrated on these two settlements. Perhaps, if the Palaeolithic in the Răpciuni Basin will be re-evaluated, the best way of doing is by discovering other sites closes to the already investigated ones, or by researching other areas in the region. This approach would not be meaningless, if we consider the potential of the Răpciuni Basin, already demonstrated by the existence of countless settlements. This attempt would have to be made through a new modern approach.

The results so far reveal the real chronostratigraphic limits of the Răpciuni Basin in terms of the age of the deposits and, implicitly, of the identified Palaeolithic layers. The existing C-14 dating, with a reasonable margin of error, reveals ages younger than 25,000 B.P. However, considering the features of the lithic material from the Cetățica settlement, where there is the possibility of an Early Upper Palaeolithic, we believe that future research must focus on this area. The survey we conducted in 2020 does not rule out the existence of early layers. Future research in the Răpciuni Basin should focus on higher terraces with older deposits, which may have been inhabited by earlier Palaeolithic communities than those discovered in the 40-50 m relative elevation terrace. Also, the re-evaluation of the results from Scaune and Curmătura Bardosului represents an

opportunity to intensify the research in the mountainous area in order to identify prehistoric hunters at altitudes higher than 1,000 m, and to be more defined from a chrono-cultural point of view.

In our work we tried to present another conception of the definition and chronocultural sequence of the Palaeolithic sites in the mountainous region of the Bistrita Valley. We preferred the hypothesis that rejects the existence of the Aurignacian in this area, because the arguments provided by the absolute chronology definitely exclude such an assumption (L. Steguweit et al., 2009). Moreover, neither the techno-typological elements of the lithic material, perhaps with the exception of the lithic inventory from Cetățâica I, did not advocate for an Aurignacian in the Bistrița Valley, because the "guide fossils" were practically missing.

Taking into account the reality imposed by C-14 dating, we tried to adapt the cultural succession of the Gravettian communities to the model applied at Poiana Cireșului-Piatra Neamț, a pluristratified site, with a complete sequence for the Gravettian from Romania and with an extremely coherent C-14 chronology, based on a quite large number of dates. For example, while at Poiana Cireșului were identified at least three Gravettian cultural sequences (Gravettian I, Gravettian II and Gravettian III), in the mountainous area of the Bistrita Valley, the absolute chronology, the sedimentary features and the sequence of layers accept only the existence of two Gravettian sequences (Gravettian I and Gravettian II). It is very interesting how this model works only by taking into consideration the existing C-14 dating.

We believe that the approach of our research has provided sufficient arguments regarding the significant potential of the mountainous area of Bistrita for the study of Paleolithic. In this regard, a few observations should be made. There are some old settlements such as the one at Dârțu that seem to be exhausted. This, in addition to the fact that it was deeply affected by the overlapping of the old cemetery of Ceahlău village, the development of the Palaeolithic settlement towards the top of the terrace caused the action of the lake waters to accentuate the deposit's degradation processes. The settlement of Bofu Mic deserves further investigation, if we take into account the lithic inventory, with the deposit carefully reanalyzed, because lower layers do not fit into the general plan of the Bistricioara I-II and Dârțu settlements. In this case, there are non-existent sequences in the two, or some sedimentological rearrangements and relocations occurred under the influence of intense periglacial processes. However, the settlement remains extremely important for the Epigravettian occupations in the Ceahlău Basin. The Podiș settlement has generally remained less investigated, perhaps because the deposit was deeply affected by frost

feathers. Thus, this should represent a future interest for researchers. The settlements from Cetățica, as they were revealed by our research in the last years, offered unexpected surprises, as we identified on a terrace of about 20 m one the most inhabited areas of the Bistriței Valley in the Epigravettian, which gives us hope for future research.

In short, the mountainous area of the Bistrița Valley is far from being an exhausted region in terms of future archaeological investigations. We are convinced that approaching this part of Bistrița with a lot of determination, sufficient resources and a methodology appropriate to the current archaeological research, we won't have to wait long for the results.

BIBLIOGRAFIE

Honea K., 1981, *New Romanian Radiocarbon Dates: Middle Palaeolithic, Mesolithic, Neolithic*, American Journal of Archaeology, 85, p. 483-486.

Honea K., 1984, *Chronometry of the Romanian Middle and Upper Palaeolithic: Implications of Current Radiocarbon Dating results*, Dacia, N.S., XXVIII, 1-2, p. 23-39.

Mogoșanu F., Matei M., 1981, *Noi cercetări paleolitice în zona Bicăz*, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie, 32, 3, p. 413-421.

Mogoșanu F., Matei M., 1983, *Noi cercetări și săpături arheologice în așezările paleolitice de la Izvorul Alb- Bicăz*, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie, 34, 3, p. 243-248.

Nițu E.-C., Matei M., Popa D.-D., Cârciumar M., Leu M., Cîrstina O., Lupu F. I., Nicolae A., 2018, *Technical observations on the first Palaeolithic surface collection from Izvorul Alb (Bicăz, Romania)*, Annales d'Université Valahia Targoviste, Section d'Archéologie et d'Histoire, XX, p. 17-27.

Nițu E.-C., Lupu F.-I., Leu M., Ghiță H., Cârciumar M., Cîrstina O., Peresani M., Diaconu V., Preoteasa C., 2023, *Observații asupra materialelor litice paleolitice descoperite în cadrul cercetărilor de teren recente din zona Bicăz-Ceahlău, jud. Neamț*, Sesiunea anuală de comunicări științifice "Metodă, Teorie și Practică în Arheologia contemporană", Workshop: "Piatra: de la

teorie la experiment”, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române, 5-7 aprilie 2023.

Păunescu Al., 1984, *Cronologia paleoliticului și mezoliticului din România în contextul paleoliticului Central-Est și Sud European*, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie, 35, nr. 3, p. 235-265.

Păunescu Al., Cârciumaru E., Cârciumaru M., Vasilescu P., 1977, *Semnificația cronostratigrafică și paleoclimatică a unor analize chimice, granulometrice și palinologice în unele așezări paleolitice din Bazinul Ceeahlăului. Considerații asupra tipului și caracterului așezărilor*, Studii și cercetări de istorie veche și arheologie, 28, 2, p. 157-183.

Steguweit L., Cârciumaru M., Anghelinu M., Niță L., 2009, *Reframing the Upper Palaeolithic in the Bistrița Valley (northeastern Romania)*, Quartär, 56, p. 139-157.